

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

ANTROPOLOGIE



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SPOLUFINANCOVÁNO EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Oblasti vzdělávání v Národním kvalifikačním rámci terciárního vzdělávání

Oblasti vzdělávání se rozumí ucelený a vzájemně související úsek terciárního vzdělávání, v jehož rámci vznikají a uskutečňují se studijní programy. Oblast vzdělávání přitom není pouhým souhrnem v současnosti uskutečňovaných studijních programů s určitým společným jádrem, ale spíše prostorem, který by měl umožnit flexibilní vývoj studijních programů v budoucnu (integrace a další přeměny existujících programů a vznik programů nových).

Oblast vzdělávání je vymezena především deskriptory popisujícími výstupy z učení, které standardizovanou formou vyjadřují cíle vzdělávání a rovněž odrážejí společný teoretický metodologický, případně také filozofický a hodnotový základ dané oblasti vzdělávání.

Obecný popis oblasti vzdělávání zahrnuje zejména:

- jednoduchý a výstižný název oblasti vzdělávání;
- stručný popis historie, povahy a tematického rozsahu oblasti vzdělávání;
- poslání oblasti vzdělávání (co je předmětem a cílem poznávání v dané oblasti);
- uvedení páteřních oborů, které jsou jako akademické disciplíny pro danou oblast vzdělávání charakteristické a určující;
- vymezení cílů vzdělávání v dané oblasti;
- rámcový profil absolventů v dané oblasti vzdělávání s uvedením charakteristických profesí, zejména pak profesí regulovaných, které jsou relevantní;
- vztahy k ostatním oblastem vzdělávání (vč. mezních oborů).

Deskriptory oblastí vzdělávání převádějí volněji formulované popisy oblastí vzdělávání do kategorie očekávaných výstupů z učení – znalostí, dovedností a dalších způsobilostí (kompetencí) absolventů, a to v souladu s národními deskriptory kvalifikačního rámce. Zaměřují se přitom na:

- **odborné znalosti** (konkretizace faktických i teoretických znalostí a stupně porozumění typického absolventa páteřního oboru),
- **odborné dovednosti** (konkretizace výzkumných, uměleckých nebo jiných praktických postupů uplatňujících odborné znalosti dané úrovně).

Pokud jde o obecné způsobilosti, tato kategorie vyjadřuje především kontext, v němž se od absolventa očekává, že bude odborné znalosti a odborné dovednosti uplatňovat, a míru samostatnosti a odpovědnosti, s jakou tak bude činit. Obecné způsobilosti jsou obecně popsány národními deskriptory jako společné napříč všemi oblastmi vzdělávání, a deskriptory oblastí vzdělávání proto tento typ výstupů z učení v zásadě nespecifikují.

Závaznost oblastí vzdělávání

Je přirozené, že existující oblasti vzdělávání zahrnují širokou a proměnlivou škálu oborů s různou mírou akademického nebo naopak profesního zaměření, z nichž některé se nacházejí na pomezí dalších oblastí vzdělávání. Účelem formulace deskriptorů oblastí vzdělávání proto zjevně nemůže být stanovení minimálního standardu platného pro všechny obory v dané oblasti vzdělávání, ani stanovení akademicky optimálního profilu absolventa. **Deskriptory oblastí vzdělávání se budou vztahovat k typickému absolventu páteřního oboru oblasti vzdělávání a budou vyvážené brát v úvahu akademický i profesní účel vzdělávání.** V tom se liší od národních deskriptorů, které představují minimální standard, tedy charakterizují odborné znalosti, odborné dovednosti a obecné způsobilosti, které musí absolvent prokazovat při absolvování daného stupně vzdělání.

ANTROPOLOGIE

STRUČNÝ POPIS POVAHY, TEMATICKÉHO ROZSAHU A HISTORIE OBLASTI

Antropologie se v dnešním pojetí souboru věd o člověku ustavila ve druhé polovině 19. století ve Velké Británii a Spojených státech amerických jako integrální široce koncipovaná věda propojující biologický, sociální i kulturní přístup ke člověku (vazba s etnologií, etnografií, lingvistikou i archeologií). K ní se začátkem 20. století přidává filosofická a historická antropologie. Jejím předmětem je člověk jak z hlediska anatomického a fyziologického, tak z hlediska lidských kultur a společností. Antropologie – na rozdíl např. od sociologie – je nezkoumá jako kvantifikovatelné celky, nýbrž pohlíží na ně v mikropohledu a zkoumá je pokud možno tak, jak je chápou jejich členové. To je jádro etnometodologie a specifických metod kvalitativního výzkumu. Až do poloviny 20. století si antropologie všímala především rozdílů mezi lidskými skupinami (včetně rozdílů rasových), v novější době klade větší důraz i na to, co je všem lidským kulturám společné.

Ve 20. století vnikl zejména v USA jakýsi kánon antropologických věd, který zahrnuje biologickou a kulturní antropologii, sociolingvistiku a archeologii. Jakkoli v antropologii působí mnoho různých vědeckých škol, toto celkové uspořádání proniká od poslední třetiny 20. století i do Evropy a po roce 1989 i k nám. V téže době se hlavní pozornost obrací od zkoumání předlitterárních (primitivních) společností ke společnostem moderním, průmyslovým a post-industriálním, které však antropologie také zkoumá očima účastníků, s ohledem na jejich vlastní zkušenost a porozumění. Témata současné sociální a kulturní antropologie zahrnují otázky menšin, migrace, adaptace a asimilace, mezikulturních konfliktů a soužití ve velkých městech a aglomeracích, sociální patologie i vývoje institucí.

Výjimečnost vzdělávání v oblasti antropologie je dána potřebou integrálně studovat to, co je lidem na celém světě společné i rozdílné. Antropologie představuje hraniční obor mezi humanitními a přírodními vědami. Tím je dán tematický obsah studijních programů podporující rozvoj kritického povědomí a chápání lidské kulturní a/nebo biologické rozmanitosti plynoucí ze sociokulturní, evoluční a adaptivní perspektivy. Antropologie zároveň představuje rámec pro nová moderní témata v rámci humanitních věd.

Posláním antropologie je vychovat člověka, jenž je schopen:

- analytického (komplexního a srovnávacího) zhodnocení sociální, kulturní a biologické rozmanitosti lidí,
- propojovat sociální, kulturní, filosofickou i historickou antropologii s biologickou antropologií,
- realizovat terénní výzkum s použitím relevantních antropologických metod a technik,
- formulovat názor a samostatný, kritický i reflexivní přístup k problému při respektování etického rozměru,
- uvědomit si vztahy mezi páteřními obory, ale i přesahy na dílčí antropologické a interdisciplinární obory.

PÁTEŘNÍ OBORY

Páteřními obory v oblasti antropologie jsou:

- biologická antropologie,

- sociální antropologie,
- kulturní antropologie,
- filozofická antropologie,
- historická antropologie.

Biologická antropologie jako přírodovědná disciplína se zabývá biologickou variabilitou lidských populací v čase a prostoru, sociální antropologie pohlíží na člověka skrze společnost, sociální systém a sociální strukturu. Předmětem kulturní antropologie je kultura, která zahrnuje všechny specifické lidské negenetické jevy obsažené v artefaktech, sociokulturních regulativech a kulturních idejích sdílených a předávaných členy určité společnosti. Filozofická antropologie zkoumá člověka jako takového, hledá jeho podstatu, smysl a perspektivu ve světě, historická antropologie usiluje o interpretaci dějin cizích kultur z perspektivy příslušníků studované kultury.

VYMEZENÍ CÍLŮ

Cílem vzdělávání v oblasti antropologie je především:

- pochopit sociální, kulturní, filozofickou a historickou antropologii jako srovnávací studia lidských společností,
- pochopit biologickou antropologii jako studia minulého a současného člověka z evoluční a adaptivní perspektivy,
- umět zhodnotit význam empirického terénu a umět použít specifické metody terénního výzkumu,
- znát teorie a dějiny antropologie, zejména britské, francouzské a americké,
- znát příslušné metodologie a mít schopnost aplikace na konkrétní problém,
- mít schopnost rozpoznat, vyhodnotit a využít různé teoretické přístupy v oboru a mít povědomí vazeb na jiné obory, jako například sociologii, lingvistické a feministické teorie a přírodní vědy,
- mít schopnost vyhodnotit a interpretovat poznatky a samostatně řešit složitější společenské, vědecké, etické problémy v domácím a světovém, společenském a politickém dění.

RÁMCOVÝ PROFIL ABSOLVENTŮ

Absolvent studijního oboru dokáže posoudit vztah mezi životem jedinců a velkými společenskými jevy, jako jsou různé strategie rozvoje nebo náboženské ideologie. V současné etapě „globálního“ světa umí určit místní rozdíly v chápání a interpretaci jevů. Umí rekonstruovat způsoby sociální organizace národů, které se liší od západních forem, a umí vysvětlit, že zvyky, které se z hlediska Západu zdají neobvyklé, nejsou iracionální, ale umožňují zachování a reprodukci obyvatelstva. Je odborníkem dobře obeznámeným se základními soudobými teoretickými poznatky z antropologie a dalších oborů z oblasti humanitních i přírodních věd. Zvládá kultivovaný ústní i písemný projev. Prokazuje znalosti metod kvalitativního a kvantitativního výzkumu kultur, společností a populace, interpretativních metod terénního výzkumu a studia různých typů pramenného (empirického) materiálu, základů metod biologické antropologie a postupů filozofické analýzy povahy lidské přirozenosti. Umí badatelsky vztáhnout široké spektrum antropologických metod k životnímu světu konkrétních individuí tak, aby mohl interpretativně porozumět i

kontextuálně vyložit jejich sebeprožívání i prožívání vnějšího světa. Absolvent propojuje poznatky všech oblastí v celostní přístup při studiu člověka a populací a umí tyto poznatky předávat jiným v případě svého pedagogického působení. Usiluje vždy o poznání aktuálních procesů v souvislostech biologických, sociálních a kulturních při respektování etického rozměru.

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

DESKRIPTORY OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ

	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Doktorský studijní program
	Absolventi studijního programu		
Odborné znalosti	<ul style="list-style-type: none"> znají základní vývojové a chronologické členění světové a české antropologie; popisují teorie, koncepty a metody biologické, sociální, kulturní, filozofické a historické antropologie; uvědomují si odlišnosti antropologie od sociologického přístupu zkoumání člověka; prokazují základní znalosti metod kvalitativního a kvantitativního výzkumu kultur, společností a populace. 	<ul style="list-style-type: none"> znají základní vývojové a chronologické členění světové a české antropologie a jsou schopni zasadit je do obecných souvislostí; mají široké a hluboké znalosti soudobého stavu poznání zkoumání člověka z hlediska biologického i z hlediska lidských kultur a společností; analyzují poznatky antropologie na úrovni soudobého stavu poznání zkoumání člověka z hlediska biologického, sociálního i kulturního; interpretují pojetí antropologie jako integrální široce koncipované vědy propojující biologický, sociální a kulturní přístup ke člověku; znají metodologii biologické, sociální, kulturní, filozofické a historické antropologie; prokazují znalost interpretativních metod terénního výzkumu a studia různých typů pramenného (empirického) materiálu. 	<ul style="list-style-type: none"> znají základní vývojové a chronologické členění světové a české antropologie a jsou schopni zasadit je do souvislostí s jinými obory; diskutují témata současné biologické, sociální a kulturní antropologie zahrnující také aktuální problémy moderní společnosti a mezikulturní konflikty, jako téma multikulturní občanské společnosti, antropologie občanské společnosti, genderová studia apod.; ovládají metodologii biologické, sociální, kulturní a historické antropologie a postupů filozofické analýzy povahy lidské přirozenosti s přesahem do jiných oborů; diskutují metodologii ve vztahu k výzkumným postupům v antropologii na mezinárodní úrovni; definují komplexní praktický nebo teoretický problém a řeší jej tvůrčím způsobem s využitím vybraných teorií, konceptů a kvalitativních i kvantitativních metod antropologie včetně kritické reflexe.

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání

	Bakalářský studijní program	Magisterský studijní program	Doktorský studijní program
	Absolventi studijního programu		
Odborné dovednosti	<ul style="list-style-type: none"> • umějí vyhledat a utřídit relevantní informace a písemně zpracovat zadané téma s použitím určené metody aplikované antropologie; • aplikují na základě rámcově vymezeného úkolu odpovídající výzkumné postupy na řešení praktických problémů v antropologii při uplatnění odborných znalostí a základních metod; • zvládají ústní i písemný kultivovaný projev; • umějí na základní úrovni interpretovat určitý dílčí vědecký problém a adekvátně argumentovat v jeho prospěch či neprospěch; • umějí realizovat předem zadaný projekt terénního výzkumu; • osvojují si základy etiky terénního výzkumu; • v kvalifikovaném projevu uplatňují základní terminologii antropologie, a to jak v rodném, tak v cizím jazyce. 	<ul style="list-style-type: none"> • vymezují komplexní praktický nebo teoretický problém a formulují písemně zadané téma s použitím samostatně zvolené metody; • identifikují aktuální společenská témata při propojení biologicko-socio-kulturního přístupu; • zvládají ústní i písemný kultivovaný projev; • interpretují složitější vědecký problém a v diskusi o něm na adekvátní úrovni argumentují; • dokáží připravit projekt terénního výzkumu a formulovat výzkumné otázky nebo hypotézy; • umějí posoudit spolehlivost a hodnověrnost i správnost postupu terénního výzkumu; • aplikují etiku terénního výzkumu, uvědomují si etický rozměr vědeckého poznávání; • dokáží zkoumat společnost a kultury v mikropohledu při využití specifických metod kvalitativního výzkumu; • v kvalifikovaném projevu formulují základní vědecké hypotézy a přístupy jak v rodném, tak v cizím jazyce. 	<ul style="list-style-type: none"> • řeší samostatně zvolené téma tvůrčím způsobem s využitím vybraných teorií, konceptů a kvalitativních i kvantitativních metod antropologie včetně kritické reflexe; • prokazují schopnost vlastní vědecké činnosti včetně sebereflexe a obohacují antropologii původním výzkumem; • zvládají ústní i písemný kultivovaný projev; • interpretují analýzy i syntézy a na pokročilé úrovni argumentují v rámci současné vědecké diskuse; • inovativním způsobem realizují projekt vlastního terénního výzkumu, formulují výzkumné otázky nebo hypotézy; • ovládají základní výzkumné postupy v antropologii způsobem umožňujícím získávat nové, původní informace; • posuzují etiku terénního výzkumu jiných výzkumníků, stanovují etický rozměr vědeckého poznávání; • dokáží vytvořit rozsáhlejší dílo, které vlastním výzkumem přispívá k rozšíření hranic poznání, a dílo publikovat nebo veřejně prezentovat; • zapojují se do mezinárodní vědecké diskuse, konfrontace a spolupráce, písemně formulují vědecké hypotézy a přístupy v cizím jazyce.

VZTAHY K OSTATNÍM OBLASTEM VZDĚLÁVÁNÍ

Antropologie jako interdisciplinárně a transdisciplinárně koncipovaná věda propojuje biologický, sociální i kulturní přístup ke člověku. Vzdělávání v oblasti antropologie má úzkou vazbu zejména na níže uvedené oblasti, ze kterých vychází a zpětně je rozvíjí. Ve vzájemných vztazích je respektováno, že lidé a lidská společenství, jejich vznik, vývoj a proměny jsou určovány navzájem se ovlivňujícími danostmi biologickými, medicínskými, psychologickými, sociálními, kulturními atd. Moderní antropologie vytváří zároveň předpoklady pro vznik mezních oborů. Oblast antropologie má úzkou vazbu především na tyto oblasti:

- historické vědy (zvláště archeologie a demografie),
- biologie a ekologie,
- sociologie (zvláště etnologie),
- filologie,
- filozofické vědy a religionistika,
- historické vědy,
- všeobecné lékařství a stomatologie,
- zdravotnické obory,
- psychologie,
- teologie.

CHARAKTERISTICKÉ PROFESE A RELEVANTNÍ REGULOVANÉ PROFESE

Absolventi se v návaznosti na dosažený stupeň vzdělání uplatní zejména jako:

- poradci ve státních i v nestátních neziskových (národních i mezinárodních) organizacích a v rozvojových agenturách,
- odborní pracovníci ve výzkumných institucích,
- pedagogičtí pracovníci ve vzdělávacích institucích,
- odborní pracovníci v oblasti zdravotnictví, v sociální sféře, v poradenství a osvětě, v politických stranách, v médiích aj.